

Giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Lê Vũ Anh

Email: vulemoine@gmail.com
 Trường Cao đẳng Văn hóa Nghệ thuật Nghệ An
 Số 253, Phùng Chí Kiên, Hưng Lộc,
 thành phố Vinh, tỉnh Nghệ An, Việt Nam

TÓM TẮT: *Giáo dục nghệ thuật là một nội dung giáo dục quan trọng trong trường trung học phổ thông, nhằm hình thành, phát triển năng lực thẩm mỹ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh. Từ đó, bài viết làm rõ ý nghĩa, mục tiêu, nội dung, phương pháp và hình thức giáo dục nghệ thuật cho học sinh.*

TỪ KHÓA: Nghệ thuật, giáo dục, giáo dục nghệ thuật, học sinh.

→ Nhận bài 17/01/2022 → Nhận bài đã chỉnh sửa 02/3/2022 → Duyệt đăng 15/3/2022.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12210307>

1. Đặt vấn đề

Giáo dục nghệ thuật là một thành tố trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Giáo dục nghệ thuật được thực hiện thông qua nhiều môn học mà cốt lõi là môn Âm nhạc và Mĩ thuật. Theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, từ lớp 10 đến lớp 12, học sinh được lựa chọn môn học thuộc nhóm môn công nghệ và nghệ thuật phù hợp với định hướng nghề nghiệp, sở thích và năng lực của bản thân. Giáo dục nghệ thuật cho học sinh hiện đang là việc làm vừa mới, vừa khó đối với các trường trung học phổ thông. Vì thế, nghiên cứu giáo dục nghệ thuật cho học sinh trường trung học phổ thông là vấn đề có tính cấp thiết. Trong bài viết này, chúng tôi tập trung làm sáng rõ thêm những vấn đề về giáo dục nghệ thuật ở trường trung học phổ thông, bao gồm khái niệm, ý nghĩa, mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức dạy học các môn học giáo dục nghệ thuật.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Các khái niệm

2.1.1. Nghệ thuật

Nghệ thuật là một lĩnh vực rộng lớn trong toàn bộ đời sống tinh thần của xã hội, có lịch sử phát triển rất lâu đời, được biến đổi qua nhiều thời đại. Trong tiến trình nghiên cứu có nhiều cách hiểu khác nhau về khái niệm và đặc trưng nghệ thuật.

Theo Từ điển Wikipedia.org [1]: Nghệ thuật (tiếng Anh: *art*) là một loạt những hoạt động khác nhau của con người và những sản phẩm do những hoạt động đó tạo ra. Từ *art* (nghệ thuật) như một cách viết tắt của *creative art* (nghệ thuật sáng tạo) hay *fine art* (mĩ thuật) ra đời từ đầu thế kỉ XVII. *Fine art* chỉ một kĩ năng được sử dụng để diễn tả sự sáng tạo của người nghệ sĩ, hay để khơi gợi cảm quan thẩm mỹ ở khán giả, hay để khiến khán giả để tâm đến những thứ hay đẹp hơn [2].

Theo quan điểm Mĩ học, nghệ thuật ra đời là sản phẩm trực tiếp của hoạt động thẩm mỹ, từ nhu cầu tổ

chức xã hội của con người nhằm nhận thức cái đẹp, cái xấu, cái bi, cái hài; đánh giá các hoạt động, tình cảm của con người. Vì thế, với đặc trưng là hình thái ý thức xã hội đặc biệt, nghệ thuật phản ánh thế giới bằng hình tượng, theo quy luật của tình cảm, của cái đẹp. Như vậy, nghệ thuật là hình thái ý thức xã hội đặc biệt, phản ánh hiện thực khách quan bằng các hình tượng nghệ thuật, là quá trình thể hiện sự sáng tạo và tưởng tượng của người nghệ sĩ.

2.1.2. Giáo dục nghệ thuật

Theo nghĩa rộng, giáo dục nghệ thuật đồng nhất với giáo dục thẩm mỹ (aesthetics education), xem giáo dục nghệ thuật là một lĩnh vực thuộc giáo dục thẩm mỹ. Theo nghĩa hẹp, giáo dục nghệ thuật là một thành tố thuộc Chương trình Giáo dục phổ thông, “góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung cho học sinh; đồng thời, thông qua việc trang bị những kiến thức cốt lõi, kĩ năng cơ bản về các lĩnh vực nghệ thuật, tập trung hình thành, phát triển năng lực thẩm mỹ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh; giáo dục thái độ tôn trọng, khả năng kế thừa và phát huy những giá trị văn hoá, nghệ thuật truyền thống của dân tộc trong quá trình hội nhập và giao lưu với thế giới, đáp ứng mục tiêu giáo dục hài hoà về đức, trí, thể, mĩ cho học sinh” [3]. Giáo dục nghệ thuật được thực hiện thông qua nhiều môn học, mà cốt lõi là môn Âm nhạc và môn Mĩ thuật. Từ lớp 10 đến lớp 12, học sinh được lựa chọn môn học thuộc nhóm môn công nghệ và nghệ thuật phù hợp với định hướng nghề nghiệp, sở thích và năng lực của bản thân.

2.2. Một số vấn đề về giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

2.2.1. Ý nghĩa của giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

Giáo dục nghệ thuật được thực hiện qua các hoạt

động dạy học như hát nhạc, hội họa, tạo hình... có tác động trở lại đối với học sinh nhằm nâng cao năng lực cảm thụ thẩm mỹ cho người học. Từ đó, giáo dục nghệ thuật cho học sinh cấp Trung học phổ thông có ý nghĩa sau đây:

- Giáo dục nghệ thuật là nội dung giáo dục quan trọng trong nhà trường, có liên quan chặt chẽ với các nội dung giáo dục khác, thúc đẩy sự phát triển toàn diện nhân cách của học sinh.

- Giáo dục nghệ thuật có thể mở rộng tầm nhìn và phát triển trí lực, tinh thần sáng tạo của học sinh. Nghệ thuật thúc đẩy năng lực cảm thụ thẩm mỹ, hình thành một thế giới quan, một nhân sinh quan khác nhau trong quá trình tiếp xúc với nghệ thuật. Nhưng để hiểu, để lĩnh hội được hết cái hay cái đẹp của một tác phẩm nghệ thuật cần có những kiến thức nhất định. Điều đó đòi hỏi sự cố gắng rèn luyện, nâng cao khả năng cảm thụ của bản thân. Giúp người học chăm chú lắng nghe, kích thích sự sáng tạo chính là biện pháp hữu hiệu nâng cao khả năng cảm thụ thẩm mỹ.

- Giáo dục nghệ thuật góp phần làm cho tâm hồn của học sinh trở nên trong sáng hơn, tình cảm tốt đẹp hơn, hoàn thiện phẩm chất đạo đức cho các em. Giáo dục nghệ thuật thúc đẩy học sinh vươn tới cái chân, thiện, mỹ, biết thể hiện cái đẹp trong mọi lĩnh vực của đời sống. Nghệ thuật chính là chiếc cầu nối giúp con người đi đến thế giới của cái đẹp, của tình yêu và lòng nhân hậu. người học đến với đạo đức cũng thông qua cái đẹp, thông qua việc nhìn những tấm gương, những hành động đẹp để noi theo. học sinh dần hiểu được thế nào là đẹp/xấu, hay/dở, đúng/sai,... khi nhận thức được cuộc sống với những điều tích cực nhất sẽ khiến các em có nhân sinh quan đúng đắn, trở nên mạnh mẽ và tự tin hơn.

2.2.2. Mục tiêu giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

Giáo dục thẩm mỹ nói chung và giáo dục nghệ thuật nói riêng luôn được Đảng và Nhà nước ta đặc biệt quan tâm. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 của Đảng về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã đề ra nhiệm vụ, giải pháp: “Đổi mới chương trình nhằm phát triển năng lực và phẩm chất người học, hài hòa đức, trí, thể, mỹ; dạy người, dạy chữ và dạy nghề... Chú trọng giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, tri thức pháp luật và ý thức công dân. Tập trung vào những giá trị cơ bản của văn hóa, truyền thống và đạo lý dân tộc, tinh hoa văn hóa nhân loại, giá trị cốt lõi và nhân văn của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh” [4]. Quán triệt tinh thần đó, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã xây dựng Chương trình Giáo dục phổ thông (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12

năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo) với mục tiêu hình thành và phát triển cho học sinh những phẩm chất chủ yếu: *yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm*; đồng thời, hình thành và phát triển cho học sinh *những năng lực cốt lõi*, bao gồm những năng lực chung được hình thành, phát triển thông qua tất cả các môn học và hoạt động giáo dục (năng lực tự chủ và tự học, năng lực giao tiếp và hợp tác, năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo) và *những năng lực đặc thù* được hình thành, phát triển chủ yếu thông qua một số môn học và hoạt động giáo dục (năng lực ngôn ngữ, năng lực tính toán, năng lực khoa học, năng lực công nghệ, năng lực tin học, *năng lực thẩm mỹ*, năng lực thể chất).

Mục tiêu của giáo dục nghệ thuật nhằm góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung cho học sinh; đồng thời, thông qua việc trang bị những kiến thức cốt lõi, kỹ năng cơ bản về các lĩnh vực nghệ thuật, tập trung hình thành, phát triển năng lực thẩm mỹ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh; giáo dục thái độ tôn trọng, khả năng kế thừa và phát huy những giá trị văn hoá, nghệ thuật truyền thống của dân tộc trong quá trình hội nhập và giao lưu với thế giới, đáp ứng mục tiêu giáo dục hài hòa về đức, trí, thể, mỹ cho học sinh. Trong đó, môn Mĩ thuật ở cấp Trung học phổ thông được quy định cụ thể như sau: “Môn Mĩ thuật giúp học sinh tiếp tục phát triển năng lực Mĩ thuật đã được hình thành ở giai đoạn giáo dục cơ bản và các phẩm chất yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm thông qua nhiều hình thức hoạt động; phát triển tư duy phân biện, khả năng giải quyết vấn đề và sáng tạo, kỹ năng thực hành, giao tiếp và hợp tác; ý thức tôn trọng và phát huy văn hoá, nghệ thuật truyền thống dân tộc, tiếp cận giá nghệ thuật và thành tựu khoa học, công nghệ của thời đại, phát triển năng lực tự chủ và tự học; tăng cường hiểu biết về kiến thức Mĩ thuật trong các lĩnh vực ngành nghề có liên quan, bồi dưỡng cảm xúc thẩm mỹ và tình yêu nghệ thuật, có định hướng nghề nghiệp phù hợp với bản thân và nhu cầu xã hội.” [3]. Mục tiêu của môn Âm nhạc cấp Trung học phổ thông là: “Chương trình môn Âm nhạc cấp Trung học phổ thông giúp học sinh phát triển năng lực Âm nhạc, những phẩm chất chủ yếu và năng lực chung đã được hình thành từ cấp trung học cơ sở; định hình thị hiếu thẩm mỹ; mở rộng hiểu biết về Âm nhạc trong mối tương quan với các yếu tố lịch sử, văn hoá và xã hội, biết trân trọng và có ý thức giữ gìn, bảo vệ, phổ biến các giá trị Âm nhạc truyền thống; phát huy tiềm năng hoạt động Âm nhạc, vận dụng kiến thức, kỹ năng Âm nhạc vào đời sống; có định hướng nghề nghiệp phù hợp với khả năng của bản thân.” [3].

2.2.3. Nội dung giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, giáo dục nghệ thuật được xây dựng theo quan điểm tập trung phát triển ở học sinh năng lực Âm nhạc và Mĩ thuật, biểu hiện của năng lực thẩm mĩ trong các lĩnh vực này. Nội dung giáo dục nghệ thuật được thiết kế theo hướng kết hợp giữa đồng tâm với tuyến tính; thể hiện rõ đặc trưng nghệ thuật Âm nhạc, Mĩ thuật và bản sắc văn hoá dân tộc; tích hợp cao ở các lớp học dưới, phân hoá dần ở các lớp học trên; chú trọng khai thác tiềm năng, khơi gợi niềm đam mê khát vọng sáng tạo của mỗi học sinh. Ở trường trung học phổ thông, nội dung giáo dục nghệ thuật cho học sinh được thực hiện thông qua nhiều môn học, trong đó cốt lõi là môn Âm nhạc và môn Mĩ thuật.

a. Nội dung môn Âm nhạc

Đây là môn học được lựa chọn theo nguyện vọng và định hướng nghề nghiệp của học sinh. Nội dung môn học bao gồm kiến thức và kĩ năng mở rộng, nâng cao về hát, nhạc cụ, nghe nhạc, đọc nhạc, lí thuyết Âm nhạc, thường thức Âm nhạc. Những học sinh có sở thích, năng khiếu hoặc định hướng nghề nghiệp liên quan có thể chọn học thêm một số chuyên đề học tập. Nội dung giáo dục Âm nhạc giúp học sinh tiếp tục phát triển các kĩ năng thực hành, mở rộng hiểu biết về Âm nhạc trong mối tương quan với các yếu tố văn hoá, lịch sử và xã hội, ứng dụng kiến thức vào đời sống, đáp ứng sở thích cá nhân và tiếp cận với những nghề nghiệp liên quan đến Âm nhạc.

Chương trình môn Âm nhạc tập trung hình thành và phát triển ở học sinh năng lực Âm nhạc, bao gồm các thành phần năng lực sau:

Thể hiện Âm nhạc: Biết tái hiện, trình bày hoặc biểu diễn Âm nhạc thông qua các hoạt động hát, chơi nhạc cụ, đọc nhạc với nhiều hình thức và phong cách.

Cảm thụ và hiểu biết Âm nhạc: Biết thưởng thức và cảm nhận những giá trị nổi bật, những điều sâu sắc và đẹp đẽ của Âm nhạc được thể hiện trong tác phẩm hoặc một bộ phận của tác phẩm; biết biểu lộ thái độ và cảm xúc bằng lời nói và ngôn ngữ cơ thể; biết nhận xét và đánh giá về các phương tiện diễn tả của Âm nhạc.

Ứng dụng và sáng tạo Âm nhạc: Biết kết hợp và vận dụng kiến thức, kĩ năng Âm nhạc vào thực tiễn; ứng tác và biến tấu, đưa ra những ý tưởng hoặc sản phẩm Âm nhạc hay, độc đáo; hiểu và sử dụng Âm nhạc trong các mối quan hệ với lịch sử, văn hoá và các loại hình nghệ thuật khác.

Giáo dục cốt lõi của môn Âm nhạc lớp 10,11,12 gồm 36 nội dung thuộc 07 nhóm nội dung: *Hát, Nghe nhạc, Đọc nhạc, Nhạc cụ, Lí thuyết Âm nhạc Thường thức Âm nhạc.*

Chuyên đề học tập, mỗi lớp có 03 chuyên đề, tổng số chuyên đề cấp Trung học phổ thông là 12, trong đó lớp

10 (Hệ thống các hợp âm ba, hợp âm bảy của điệu thức; Phương pháp xác định giọng và đặt hợp âm đệm cho ca khúc và bản nhạc; Phương pháp xác định tiết điệu đệm); lớp 11 (Kĩ năng biểu diễn thanh nhạc; Kĩ năng biểu diễn nhạc cụ; Kĩ năng chỉ huy) lớp 12 (Phần mềm chép nhạc; Phần mềm biên tập âm thanh và thu âm; Phần mềm hoà âm tự động).

b. Nội dung môn Mĩ thuật

Môn học Mĩ thuật được lựa chọn theo nguyện vọng và định hướng nghề nghiệp của học sinh. Nội dung giáo dục Mĩ thuật được mở rộng, phát triển kiến thức, kĩ năng Mĩ thuật đã hình thành ở giai đoạn giáo dục cơ bản, tiếp cận các nhóm ngành nghề liên quan đến nghệ thuật thị giác và có tính ứng dụng trong thực tiễn; tạo cơ sở cho học sinh được tìm hiểu và có định hướng nghề nghiệp phù hợp với bản thân dựa trên nhu cầu thực tế, thích ứng với xã hội.

Ở cấp Trung học phổ thông, học sinh các lớp 10, 11, 12 được lựa chọn 04 nội dung trong 10 nội dung bao gồm: Lí luận và lịch sử Mĩ thuật, Hội hoạ, Đồ hoạ, Điêu khắc, Thiết kế công nghiệp, Thiết kế thời trang, Thiết kế đồ hoạ, Thiết kế Mĩ thuật sân khấu, điện ảnh, Thiết kế Mĩ thuật đa phương tiện, Kiến trúc; trong đó, nội dung Lí luận và lịch sử Mĩ thuật vừa được thực hiện độc lập vừa bảo đảm lồng ghép trong thực hành, thảo luận Mĩ thuật. Trong đó, có 30 nội dung giáo dục độc lập, không có nội dung giáo dục lồng ghép.

Ngoài ra, chuyên đề học tập ở cấp Trung học phổ thông là nội dung giáo dục lựa chọn, dành cho những học sinh yêu thích và có thiên hướng Mĩ thuật. Mỗi năm học, học sinh được lựa chọn 3 chuyên đề với tổng thời lượng 35 tiết. Nội dung các chuyên đề phân bố ở các lớp là: Lớp 10 (Thực hành vẽ hình hoạ 1; Thực hành vẽ trang trí 1; Thực hành vẽ tranh bố cục 1). Lớp 11 (Thực hành vẽ hình hoạ 2; Thực hành vẽ trang trí 2; Thực hành vẽ tranh bố cục 2). Lớp 12 (Thực hành vẽ hình hoạ 3; Thực hành vẽ trang trí 3; Thực hành vẽ tranh bố cục 3).

Như vậy, nội dung giáo dục nghệ thuật được định hướng nhằm góp phần hình thành, phát triển các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung cho học sinh; đồng thời, thông qua việc trang bị những kiến thức cốt lõi, kĩ năng cơ bản về các lĩnh vực nghệ thuật, tập trung hình thành, phát triển năng lực thẩm mĩ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh; giáo dục thái độ tôn trọng, khả năng kế thừa và phát huy những giá trị văn hoá, nghệ thuật truyền thống của dân tộc trong quá trình hội nhập và giao lưu với thế giới, đáp ứng mục tiêu giáo dục hài hoà về đức, trí, thể, mĩ cho học sinh.

2.2.4. Phương pháp giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

Phương pháp giáo dục nghệ thuật cho học sinh cấp

Trung học phổ thông có sự kết hợp chặt chẽ giữa phương pháp dạy học và phương pháp giáo dục (theo nghĩa hẹp). Từ đó, giáo dục nghệ thuật cho học sinh cấp Trung học phổ thông có các phương pháp chủ yếu sau đây:

a. Phương pháp quan sát

Phương pháp quan sát có ý nghĩa quan trọng trong giáo dục nghệ thuật nói chung, dạy học môn Âm nhạc, Mĩ thuật nói riêng. Nhờ quan sát học sinh có thể tích lũy được những biểu tượng phong phú của các loại hình nghệ thuật, trước hết là Âm nhạc và Mĩ thuật. Để phát huy vai trò của phương pháp quan sát trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh, bên cạnh việc lựa chọn các tác phẩm nghệ thuật tiêu biểu, phù hợp với lứa tuổi cần phải hướng dẫn học sinh cách thức quan sát. Những tri giác có tính định hướng về các tác phẩm nghệ thuật sẽ tạo nên những xúc cảm thẩm mĩ ban đầu rất có ý nghĩa, góp phần hình thành ở học sinh tình cảm thẩm mĩ bền vững sau này.

b. Phương pháp thảo luận

Đây là phương pháp giúp học sinh được thường xuyên tham gia trao đổi, chia sẻ về tác giả, nghệ sĩ, về tác phẩm, sản phẩm Mĩ thuật, di sản văn hóa nghệ thuật; giới thiệu kết quả học tập, thực hành của cá nhân, bạn bè; bày tỏ cảm nhận, suy nghĩ, quan điểm về thẩm mĩ, tạo nên kết quả học tập của nhóm dựa trên những cách thức hợp tác khác nhau. Khi sử dụng phương pháp thảo luận trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh, điều quan trọng là phải xây dựng được các chủ đề thảo luận vừa phù hợp mục tiêu, nội dung giáo dục nghệ thuật, vừa phù hợp với nhu cầu thẩm mĩ của học sinh. Các chủ đề thảo luận có thể do giáo viên đưa ra, cũng có thể do các nhóm học sinh đưa ra.

c. Phương pháp thực hành

Phương pháp thực hành có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh. Phương pháp này giúp học sinh có cơ hội vận dụng kiến thức, kĩ năng và kinh nghiệm của bản thân để tìm hiểu, khám phá và thực hành, phát hiện yếu tố thẩm mĩ trong nghệ thuật và đời sống; khích lệ học sinh đề xuất vấn đề, ý tưởng thẩm mĩ và lựa chọn giải pháp thể hiện. Vì thế, các hình thức thực hành phải phong phú, đáp ứng nhu cầu thẩm mĩ đa dạng của học sinh. Trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh, các hình thức thực hành thường được sử dụng là: thực hành triển lãm, biểu diễn, xây dựng video clip, tổ chức sự kiện...

d. Phương pháp trò chơi

Phương pháp trò chơi có nhiều khả năng trong việc phát huy hứng thú học tập của học sinh nhưng đòi hỏi tính sáng tạo cao của giáo viên, nhất là trong dạy học các môn nghệ thuật như Âm nhạc, Mĩ thuật. Đối với môn Âm nhạc, có thể tổ chức các trò chơi: Ai nhanh nhất; Tai ai tinh; Ai đoán giỏi; Nghe tiếng hát tìm đồ

vật; Đoán tên bài hát; game... Đối với môn Mĩ thuật, có thể tổ chức các trò chơi: Đố vui kiến thức; Điền sơ đồ trống; Ô chữ bí mật; Theo dòng lịch sử; Ai là người nhớ tên các họa sĩ nhiều nhất; Ai là người nhớ tên các công trình Mĩ thuật nhiều nhất; Ghép tên họa sĩ và tranh; Ai nhanh, ai khéo... Mỗi trò chơi đòi hỏi sự chuẩn bị, cách thức tổ chức khác nhau nhưng đều hướng tới một mục tiêu chung là hình thành, phát triển năng lực thẩm mĩ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh.

2.2.5. Hình thức giáo dục nghệ thuật cho học sinh trung học phổ thông

Đối với các môn nghệ thuật, các hoạt động học tập được tổ chức trong và ngoài khuôn viên nhà trường thông qua một số hình thức chủ yếu: học lí thuyết; thực hiện bài tập, trò chơi, đóng vai, dự án nghiên cứu; tham gia Seminar, tham quan, cắm trại; sinh hoạt tập thể, hoạt động phục vụ cộng đồng. Tuy nhiên, tùy theo mục tiêu, tính chất của hoạt động, học sinh được tổ chức làm việc độc lập, làm việc theo nhóm hoặc làm việc chung cả lớp nhưng phải bảo đảm mỗi học sinh được tạo điều kiện để tự mình thực hiện nhiệm vụ học tập và trải nghiệm thực tế. Để “chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học” và “tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để người học tự cập nhật và đổi mới tri thức, kĩ năng, phát triển năng lực” một cách hiệu quả, giáo dục nghệ thuật ở trường trung học phổ thông có thể triển khai thông qua các hình thức cơ bản sau đây:

a. Thông qua các môn học

Ở trường trung học phổ thông, ngoài các môn Âm nhạc và Mĩ thuật, các môn học khác cũng có khả năng giáo dục nghệ thuật cho học sinh, nhất là môn Ngữ văn. Văn học có khả năng khơi gợi tình cảm đạo đức nhân văn của con người, giúp con người nhận thức được ý nghĩa sâu xa của giá trị Chân - Thiện - Mĩ và tình yêu cuộc sống. Ngữ văn là môn học bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 12. Trong tác phẩm văn học, những hình ảnh, nhịp điệu, tiết tấu ngôn ngữ thông qua các lớp nghĩa tiềm ẩn và hàm ngôn của tiếng Việt là những yếu tố cốt lõi mang tính đặc thù của hình tượng văn học. Vì thế, trong quá trình dạy học Ngữ văn theo hướng tích hợp vừa phải góp phần hình thành và phát triển năng lực văn học - một biểu hiện của năng lực thẩm mĩ, đồng thời vừa phải tạo ra hiệu ứng “cộng hưởng” nhằm bồi dưỡng tư tưởng, tình cảm để học sinh phát triển về tâm hồn và hoàn thiện nhân cách.

b. Thông qua hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp

Trải nghiệm, hướng nghiệp là hoạt động bắt buộc đối với học sinh cấp Trung học phổ thông, tạo cơ hội cho các em tiếp cận thực tế, thể nghiệm các xúc tích

cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kĩ năng của các môn học khác nhau để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyên hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, kĩ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai. Trong giáo dục nghệ thuật, cần tạo điều kiện cho học sinh trải nghiệm và khám phá nghệ thuật Âm nhạc, Hội họa, Điêu khắc, Kiến trúc, Sân khấu... thông qua học trong lớp, xem biểu diễn ca nhạc, tham quan di sản văn hoá, giao lưu với các văn nghệ sĩ, nhạc sĩ, nghệ nhân; dành thời gian thích hợp cho những học sinh có năng khiếu âm nhạc, hội họa, điêu khắc... thực hiện vai trò hạt nhân và phát triển năng lực nghệ thuật của cá nhân.

c. Thông qua các câu lạc bộ

Trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh, có thể sử dụng các câu lạc bộ: Organ; Guitar; Nhạc cụ dân tộc; Dancesport; Mĩ thuật; Điêu khắc tạo hình; Hội họa... Thông qua các câu lạc bộ này, học sinh được trang bị kiến thức về Âm nhạc, Mĩ thuật; hình thành được các kĩ năng nghệ thuật như: biểu diễn, cảm thụ, dẫn chương trình; tạo sự tự tin trong giao tiếp, chủ động cùng giáo viên xây dựng các chương trình biểu diễn, triển lãm... Để câu lạc bộ phát huy vai trò của mình trong giáo dục nghệ thuật cho học sinh, cần tổ chức được các câu lạc bộ có khả năng thu hút sự tham gia của học sinh, đồng thời phù hợp với điều kiện học tập, sinh hoạt của các em.

d. Tích hợp trong nội dung giáo dục địa phương

Nội dung giáo dục địa phương là những vấn đề cơ bản hoặc thời sự về văn hoá, lịch sử, địa lí, kinh tế, xã hội, môi trường, hướng nghiệp... của địa phương bổ sung cho nội dung giáo dục theo quy định chung thống nhất trong cả nước, nhằm trang bị cho học sinh những hiểu biết về nơi sinh sống, bồi dưỡng cho học sinh tình yêu quê hương, ý thức tìm hiểu và vận dụng những điều đã học để vận dụng vào thực tiễn ở địa phương. Căn cứ vào đặc điểm của từng vùng miền, các cơ sở giáo dục lựa chọn những nội dung phù hợp để biên soạn tài liệu tích hợp giáo dục nghệ thuật theo các chủ đề và hướng dẫn nhà trường trên địa bàn tổ chức thực hiện. Theo cấu trúc của Chương trình giáo dục, ở cấp Tiểu học, nội dung giáo dục của địa phương được tích hợp với *Hoạt động trải nghiệm*; ở cấp Trung học cơ sở và cấp Trung học phổ thông, nội dung giáo dục của địa phương có vị trí tương đương các môn học khác. Do đó, việc tiến hành giáo dục nghệ thuật có thể gắn với: Các vấn đề về văn hoá, lịch sử truyền thống của địa phương (Lễ hội truyền thống, các loại hình nghệ thuật truyền thống, truyền thống quê hương, phong tục, tập quán địa phương, xây

dựng nếp sống văn minh, tôn trọng kỉ cương, pháp luật; danh nhân văn hoá; di tích lịch sử; bảo tàng, lịch sử hình thành và phát triển của địa phương); Các vấn đề về địa lí, kinh tế, hướng nghiệp của địa phương (Địa lí tự nhiên; địa lí dân cư; địa lí kinh tế xã hội; địa lí du lịch; làng nghề truyền thống; các ngành kinh tế mũi nhọn của địa phương); Các vấn đề về chính trị - xã hội, môi trường của địa phương (Chính sách an sinh xã hội, các vấn đề giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống, kĩ năng sống, bảo vệ môi trường, đa dạng sinh học, ứng phó với biến đổi khí hậu).

3. Kết luận

Giáo dục nghệ thuật ở cấp Trung học phổ thông được xác định là giai đoạn *giáo dục định hướng nghề nghiệp*, trong đó Âm nhạc, Mĩ thuật là những môn học được lựa chọn theo nguyện vọng và định hướng nghề nghiệp của học sinh. Nội dung môn học bao gồm kiến thức và kĩ năng mở rộng, nâng cao về hát, nhạc cụ, nghe nhạc, đọc nhạc, lí thuyết Âm nhạc, thường thức Âm nhạc, tiếp cận các nhóm ngành nghề liên quan đến nghệ thuật thị giác và có tính ứng dụng trong thực tiễn đối với Mĩ thuật. Những học sinh có sở thích, năng khiếu hoặc định hướng nghề nghiệp liên quan còn được chọn thêm các chuyên đề học tập. Nội dung giáo dục Âm nhạc, Mĩ thuật ở giai đoạn này giúp học sinh tiếp tục phát triển các kĩ năng thực hành, mở rộng hiểu biết về Âm nhạc trong mối tương quan với các yếu tố văn hoá, lịch sử và xã hội, ứng dụng kiến thức vào đời sống, đáp ứng sở thích cá nhân và tiếp cận với những nghề nghiệp liên quan đến Âm nhạc và phát triển tư duy độc lập, khả năng phản biện phân tích và sáng tạo nghệ thuật, hiểu được vai trò và ứng dụng của Mĩ thuật trong đời sống.

Nghệ thuật là hình thái cao nhất của quan hệ thẩm mĩ. Trong nghệ thuật chứa đựng những đặc tính; phẩm chất; nhu cầu và khả năng cao nhất; hoàn thiện nhất đối với sự thụ hưởng; đánh giá và sáng tạo thẩm mĩ của con người. Dưới các hình thức khác nhau, mỗi con người đều tham gia hoạt động nghệ thuật, sáng tạo nghệ thuật trong chính những hoạt động xã hội của mình. Giáo dục nghệ thuật là một nội dung giáo dục quan trọng trong trường trung học phổ thông, nhằm hình thành, phát triển năng lực thẩm mĩ và phát hiện, bồi dưỡng năng khiếu nghệ thuật cho học sinh, góp phần hình thành, phát triển ở học sinh các phẩm chất chủ yếu và năng lực chung. Để giáo dục nghệ thuật cho học sinh đạt kết quả cao, cần nắm vững ý nghĩa, mục tiêu, nội dung, phương pháp và hình thức giáo dục nghệ thuật hiện đại, tích hợp, gợi mở dẫn dắt người học đi dưỡng đam mê đối với các loại hình nghệ thuật của dân tộc và nhân loại.

Tài liệu tham khảo

- [1] Từ điển Wikipedia.org.
[2] *Từ điển Hán Nôm*, mục từ Nghệ thuật.
[3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (26/12/2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo về Ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông 2018*.
[4] Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Văn kiện Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương*, khóa XI, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
[5] Vtudian.com.
[6] Nguyễn Trọng Hoàn, *Giáo dục nghệ thuật trong việc hình thành, phát triển phẩm chất và năng lực của học sinh*, <https://moet.gov.vn/>.
-

ART EDUCATION FOR HIGH SCHOOL STUDENTS UNDER THE GENERAL EDUCATION CURRICULUM 2018

Le Vu Anh

Email: vulemoine@gmail.com
Nghe An College of Culture and Art
No.253, Phung Chi Kien, Hung Loc, Vinh City,
Nghe An province, Vietnam

ABSTRACT: *Art education is an important educational content in high schools, aiming at forming and developing aesthetic abilities, discovering and fostering artistic talents for students. On such basis, the article has clarified the meaning, goals, contents, methods, and forms of art education for students.*

KEYWORDS: *Art, education, art education, students.*